

Lühiülevaade 2024. aasta Tartu linna eelarvest

2024. aasta eelarves kavandatud liigutakse edasi Tartu linna arengustrateegiast „Tartu 2030“ tuleneva visiooni ning arengukavas sätestatud eesmärkide poole. Tartu linn kinnitas oma 2024. aasta finantseesmärgid arengukava osaks olevas eelarvestrateegias 2024–2027, mis võeti vastu 2023. aasta oktoobris. 2024. aasta eelarve vastab olulises osas eelarvestrateegias kavandatule.

2024. aasta eelarve põhieesmärgid:

- **Hea hariduse kättesaadavuse tagamine.** Eesmärk on arengukavas toodud väljakutsetest tulenevalt olemasolevate lasteaedade ja koolihoonete ning nende mängu- ja spordiväljakute ning staadionite ajakohastamine eesmärgiga tagada turvalise füüsilise ja vaimse õppekeskkonna loomine õppeasutustes. Jätkatakse koolide ja lasteaedade rekonstrueerimise kava elluviimist (Karlova Kooli ning Helliku ja Tähtvere lasteaia renoveerimine, mitme lasteaia rühmaruumide remont ja territooriumi korrastamine), nüüdisaegse õpikäsituse juurutamist, õppijaid toetava tugisüsteemi arendamist, õppijate arengu mitmekesistamist.
- **Kultuuri ja spordi väärtustamine.** Tartu on 2024. aastal Euroopa kultuuripealinn ning linnavalitsus soovib muuta Tartu kõige nähtavama ja põnevama programmiga Euroopa kultuuripealinnaks. Kultuuripealinna programm on avaldatud veebilehel tartu2024.ee ning sinna lisandub järjepidevalt uusi üritusi ning informatsiooni. Tartus toimub 2024. aastal laulu- ja tantsupidu. Südalinna kultuurikeskuse rajamiseks on juba sõlmitud finantseerimise ja projekteerimise lepingud ning jätkub töö keskuse ettevalmistamise ja planeeringutega.
- **Tartu kui hooliva linna eesmärkide täitmine.** Eesmärk on tagada igale tartlasele tema vajadusest lähtuvad kvaliteetsed sotsiaal- ja tervishoiuteenused, edendada Tartu tervishoiu ja sotsiaalhoolekande arenduskeskuseks ka väljaspool linna piire, kujundada tervist väärtustav eluhoiak, ennetada sotsiaalprobleeme, tagada abivajajatele nende elukvaliteeti parandavate teenuste kättesaadavus ning soodustada kodanikualgatusi. Tartu viib ellu riigi algatatud hooldereformi, tagades kõikidele linna eakatele väärrika hooldekodu koha.
- **Elukeskkonna parandamine.** Jätkub jalg- ja jalgrattateede rajamine (kesklinnas jalgrattateede põhivõrgu rajamine), teedevõrgu arendamine (Põhja puiestee ja Muuseumi tee ehituse lõpetamine) ja korrashoiu tagamine, keskkonnasäästlik ja mugav ühistransport, haljasalade ja parkide väärtustamine ja arendamine. Linna kliimakava üks eesmärkidest on parandada inimeste tervist ja heaolu näiteks pürgides parema õhukvaliteedi poole või toetades tervislikke eluviise.
- **Kliimamuutuste leevendamine.** Linnad katavad umbes 3% kogu maismaast, kuid toodavad üle 70% kasvuhoonegaaside heitest. Seepärast peavad linnad ja nende kodanikud otsima lahendusi praegusele kliimakriisile. Tartu valiti ainsa Eesti linnana Euroopa Komisjoni missiooni „100 kliimaneutraalset ja arukat linna aastaks 2030“ ning jätkab liikumist kliimaneutraalsuse poole. Olulised märksõnad on keskkonnahoidlik liikuvus, energiatõhusus, roheline linnaplaneerimine ja keskkonnahoidlik

linnakeskkond, tartlaste keskkonnateadlikkuse suurendamine, Tartu kui ainult rohelist elektrit tarbiv linn.

- **Elurikkuse suurendamine.** Rohealad ja puudega kaetus on linnade roheline taristu tähtsad elemendid, mis toovad inimestele kasu nii ökoloogilises, sotsiaalses kui ka majanduslikus mõttes. Alustatakse haljastuse kava koostamist, mille lõppeesmärk on omavahel ühendusteedega seotud linna rohealade võrgustik, mida hooldatakse kohalike liikide vajadusi arvesse võttes ning eraaiad, mille omanikud on teadlikud ja rakendavad kohalikke liike soosivaid praktikaid.
- **Teadmistepõhise ettevõtluse arendamine.** Jätkatakse koostööd ettevõtjate ja Tartu kõrgkoolidega, toetatakse inkubatsioonitegevusi ja rohekiirendit.

Eelarve üldiseloostus

Eelarve maht on 306 miljonit eurot. Väljaminekud jaotuvad kolme eelarveosa vahel, milleks on põhitegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse eelarveosa.

Tabel 1. Kulud eelarveosade kaupa

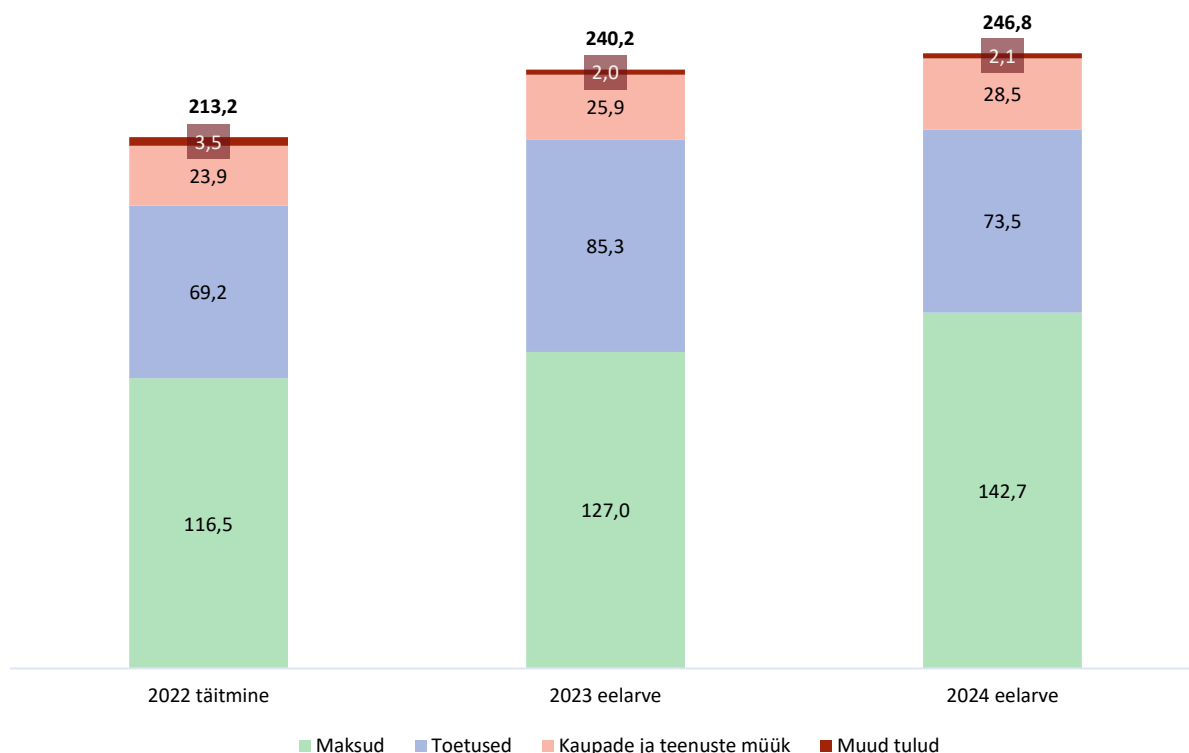
	2022	2023	2024	Muutus	
	täitmine	eelarve	eelarve	%	eurot
KOKKU	235 143 347	298 906 437	305 529 056	2,2	6 622 619
Põhitegevus	187 525 262	228 144 535	233 886 471	2,5	5 741 936
Investeerimistegevus	37 858 415	61 003 971	58 835 572	-3,6	-2 168 399
Finantseerimistegevus	9 759 670	9 757 931	12 807 013	31,2	3 049 082

Väljaminekuid rahastatakse linna enda rahalistest vahenditest (74%), toetustest (24%) ja linna asutuste teenitud tuludest (2%). Linna enda rahalised vahendid on linnale laekuvad tulud (põhitegevuse tulud ja investeerimistegevuse tulud), kaasatavad laenuvahendid ning likviidsete varade (aasta alguses pangakontodel oleva raha) kasutuselevõtmine.

Tulude eelarve koosneb põhitegevuse tuludest ja investeerimistegevuse tuludest. Nende eristamine annab selge ülevaate investeerimissuutlikkusest ja laenu võtmise võimekusest ning parandab eelarve läbipaistvust.

Üle poole tuludest moodustab füüsilise isiku tulumaks ja ligi kolmandiku moodustavad toetused. 2023. aastaga võrreldes on sissetulekud kasvanud 6,6 miljonit eurot ehk 3%. Kasvu panustab kõige enam füüsilise isiku tulumaks, mille kasv tuleneb eelkõige palgataseme tõusust¹.

¹ Tulumaksu laekumine kasvab ka kohalike omavalitsuste rahastamise ümberkorralduste tõttu, kuid see ei mõjuta linna sissetulekute kogumahtu.

Joonis 1. Tulud liigiti 2022–2024 (mln eurot)

Põhitegevuse tulud²

2024. aasta eelarves on planeeritud põhitegevuse tulud 238 miljonit eurot. See on 11 miljonit eurot ehk 5% enam kui 2023. aasta eelarves. **Põhiliseks tuluallikaks on maksud, millest 97% moodustab füüsilise isiku tulumaks.** Teiseks suuremaks tuluallikaks on toetused, millest enamik laekub riigieelarvest. Olulise osa moodustavad asutuste kaupade ja teenuste müügist saadavad tulud.

- Põhitegevuse tuludest üle poole ehk 138 miljonit moodustab tulumaks (võrreldes 2023. aastaga kasv +12%).³ Kasvu panustavad üldine palgataseme tõus ning kohalike omavalitsuste rahastamissüsteemi muudatused. Muid makse laekub 5 miljonit eurot.
- Kaupade ja teenuste müügist kogutakse eelarvesse 29 miljonit eurot (+10%). Tulu kasv tuleneb eelkõige haridusalasest tegevusest, sest õppekoha arvestusliku maksumuse tõusu tõttu suurenevad teistelt omavalitsustelt laekuvad tulud.
- Saadud toetuseid on eelarves 66 miljonit eurot (-10%). Toetuste vähenemine tuleneb kohalike omavalitsuste rahastamissüsteemi muudatustest, mille tulemusena on osad varem toetusfondist eraldatud toetused tõstetud tulubaasi (eelkõige tulumaksu koosseisu, nt üldhoolduse kuludeks saavad omavalitsused 1,88% pensionitulust ning asendus- ja järelhoolduse ning matusetoetuse kuludeks on muudelt tuludelt omavalitsustele laekuvat tulumaksu suurendatud 0,1 protsendipunkti).
- Muud tulud (keskkonnatasud, trahvid jms) on kavandatud 0,8 miljonit eurot.

² maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused, muud regulaarsed tulud

³ sellist tähistust, võrdlemaks 2024. aasta eelarvet 2022. aasta eelarvega, kasutatakse dokumendis läbivalt

Põhitegevuse kulud⁴

2024. aasta eelarves on planeeritud põhitegevuse kulud 234 miljonit eurot. Eelmise aastaga võrreldes kasvavad kulud 2,5%. Põhitegevuse kulud jaotuvad üheksa erineva valdkonna vahel, mis omakorda jagunevad majandusliku sisu alusel toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks.

Üle poole põhitegevuse kuludest on hariduse valdkonna eelarves. Üle 70% sellest moodustavad haridustöötajate tööjõukulud ning teise olulise osa haridusasutuste majandamiskulud. Haridusvaldkonna kuludest rahastatakse 45% riigieelarvest, millest suurima osa moodustab toetusfondist saadav üldhariduskoolide õpetajate tööjõukulude toetus. Kooliõpetajate palgaraha tuleb riigieelarvest, omavalitsused finantseerivad tugispetsialistide, abipersonali ja lasteaedade õpetajate tööjõukulu.

Rohkem kui kunagi varem on fookuses kultuur, kuna Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024 on Eesti tippsündmus ning Tartu ja Lõuna-Eesti suurim ühine ettevõtmine. Kultuurivaldkonna eelarve kasvabki eelneva aastaga võrreldes kõige rohkem, kuna linna toetus kultuuripealinna korraldamiseks kasvab 2,4 miljonit eurot (2024. aasta toetus on 4,4 miljonit eurot)⁵. Terve aasta Tartus ja Lõuna-Eestis vältav programm jutustab Ellujäämise Kunstide lugu – need on teadmised, oskused ja väärtused, mis aitavad meil tulevikus paremini elada. Jaanuaris toimuvad kultuuripealinna avamissündmused kõigis piirkonna maakonnakeskustes. Aastaringelt saab teoks enam kui 300 erinevat projekti, millest väga paljud sisaldavad rohkem kui ühte sündmust ning kokku toimub enam kui 1000 sündmust.

Keskkonnakaitse eelarve oluline kasv viitab, et Tartu linn tegutseb missioonis „Kliimaneutraalsed ja arukad linnad“⁶ võetud sihtide suunas, lähtudes IPCC⁷ ja IPBES⁸ raportitest ning Euroopa Liidu kliima- ja elurikkuse eesmärkidest, tagamaks parem linnakeskkond nii loodusele, inimestele kui ka kliimale. Kuna looduse taastamisest saadav kasu kaalub kaugelt üles taastamise kulud, on keskkonnateadlik käitumine hädavajalik. Kliimamuutuste leevendamine ja inimtegevuse keskkonnamõju vähendamine on üks olulisemaid tegevusi Tartu väärtuste hoidmisel ja siinse elukorralduse säilitamisel. Elurikkust soosiva haljastuse ja selle hooldusrežiimi järjest laialdasema kasutamisega tagatakse parem ökosüsteemiteenuste kvaliteet ning sellest lähtuvalt meeldivama ja tervislikuma elukeskkonna kaudu ka parem elukvaliteet.

Tabel 2. Põhitegevuse kulud tegevusvaldkondade lõikes

Tegevusvaldkond	2022	2023	2024	Muutus	
	täitmine	eelarve	eelarve	%	eurot
PÕHITEGEVUSE KULUD	187 525 262	228 144 535	233 886 471	2,5	5 741 936
Üldised valitsussektori teenused	15 188 400	10 947 079	11 605 863	6,0	658 784
Avalik kord	674 959	770 874	767 476	-0,4	-3 398
Majandus	20 977 943	29 526 486	29 310 889	-0,7	-215 597
Keskkonnakaitse	8 177 018	10 508 940	11 462 879	9,1	953 939
Elamu- ja kommunaalmajandus	4 841 009	4 919 859	5 040 128	2,4	120 269
Tervishoid	761 741	1 100 474	532 454	-51,6	-568 020
Vaba aeg ja kultuur	14 839 181	17 211 825	20 400 945	18,5	3 189 120
Haridus	103 383 553	127 022 100	128 044 810	0,8	1 022 710
Sotsiaalne kaitse	18 681 458	26 136 898	26 721 027	2,2	584 129

⁴ regulaarsed tavapäraseks kulud: antavad toetused, tööjõukulud, majandamiskulud, muud tegevuskulud

⁵ kõigi aastate peale kokku eraldab linn kultuuripealinna projektile 10 miljonit eurot

⁶ Tartu valiti ainsa Eesti linnana Euroopa Komisjoni missiooni „100 kliimaneutraalset ja tarka linna aastaks 2030“.

⁷ Rahvusvaheline Kliimamuutuste Nõukogu / valitsustevaheline kliimamuutuste paneel (*Intergovernmental Panel on Climate Change*).

⁸ Elurikkuse ja loodushüvede koostöökogu / valitsustevaheline bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitlev teaduslik-poliitiline forum (*Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*).

Investeeringistegevus

Investeeringistegevuse tulud on ühekordsed tulud vara müügist, investeeringiseks saadavatest toetustest ning intressituludest. Eristus põhitegevuse tuludest on oluline vältimaks tavapäraste väljaminekute (põhitegevuse kulude) finantseerimist ühekordsete sissetulekutega. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikema perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse.

Tabel 3. Investeeringistegevuse tulud majandusliku sisu järgi

	2022	2023	2024	Muutus	
	täitmine	eelarve	eelarve	%	eurot
Investeeringistegevuse tulud	8 277 088	13 002 174	8 759 500	-32,6	-4 242 674
Põhivara müük	2 431 054	1 050 000	1 050 000	0,0	0
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine	5 836 689	11 842 174	7 459 500	-37,0	-4 382 674
Finantstulud	9 344	110 000	250 000	127,3	140 000

Põhivara müügitulu on põhiliselt kavandatud korterite müügist. Finantstulu on kavandatud linna kontsernikontolt. Linna kontsernikonto vahendeid paigutatakse võimalust mööda tähtajalistesse deposiitidesse, samuti teenib linn intresse kontsernikonto üleöödeposiitidelt. Toetused on eelarves järgmisteks objektideks:

Tabel 4. Tartu linna saadav sihtfinantseerimine objektide kaupa

	Summa
Saadav sihtfinantseerimine kokku	7 459 500
Jalgrattateede põhivõrgu rajamine	3 000 000
Südalinna kultuurikeskus	1 950 000
Sõpruse silla rekonstrueerimine	1 000 000
Lasteaed Tähtvere rekonstrueerimine	837 000
Tähtvere Spordipargi olmehoone rajamine	500 000
Elurikkuse rohering	152 500
Lumekahurite soetus asutusele Tartu Sport	20 000

Investeeringistegevuse kulud on ühekordsed kulud: põhivara soetus (50 miljonit eurot), põhivara soetuseks antav toetus (0,5 miljonit eurot) ja finantskulud (eelkõige laenukohustiste intressid 8,5 miljonit eurot). Investeeringistegevuse kulud 59 miljonit eurot on 2 miljonit eurot ehk 4% väiksemad kui 2023. aasta täpsustatud eelarves. Suurim osa investeeringutest tehakse haridushoonetesse ning teedesse ja tänavatesse. Linn panustab jätkuvalt aktiivselt kohalike teede korrashoidu ja arendusse, kusjuures fookuses on sobiva linnaruumi kujundamine igat tüüpi liiklejatele.

Tabel 5. Investeeringistegevuse kulud tegevusalade kaupa

Tegevusvaldkond	2022	2023	2024	Muutus	
	täitmine	eelarve	eelarve	%	eurot
INVESTEERINGISTEGEVUSE KULUD	37 858 415	61 003 971	58 835 572	-3,6	-2 168 399
Üldised valitsussektori teenused	1 889 718	5 433 627	9 130 072	68,0	3 696 445
Avalik kord	0	75 000	0	-100,0	-75 000
Majandus	12 577 878	16 408 357	22 857 000	39,3	6 448 643
Keskkonnakaitse	1 239 418	1 409 053	1 750 500	24,2	341 447
Elamu- ja kommunaalmajandus	3 652 613	9 268 605	1 669 220	-82,0	-7 599 385
Vaba aeg ja kultuur	3 464 561	5 402 199	4 659 580	-13,7	-742 619

Tegevusvaldkond	2022	2023	2024	Muutus	
	täitmine	eelarve	eelarve	%	eurot
Haridus	14 415 034	22 497 760	17 644 200	-21,6	-4 853 560
Sotsiaalne kaitse	619 192	509 370	1 125 000	120,9	615 630

Rahaliselt suuremad investeerimisobjektid 2024. aastal: Karlova Kooli rekonstrueerimine (5,7 miljonit eurot), Lasteaed Hellik ehitamine (5 miljonit eurot), Sõpruse sild (5 miljonit eurot), jalgrattateede põhivõrgu rajamine kesklinnas (3,8 miljonit eurot), Lasteaed Tähtvere rekonstrueerimine (3,4 miljonit eurot), Põhja pst ja Muuseumi tee välja ehitamata osa ehitus (2,9 miljonit eurot), südalinna kultuurikeskuse ehitusega seotud kulud (2,2 miljonit eurot), Puiestee tn (Roosi - Paju tn) rekonstrueerimine (1,2 miljonit eurot), sotsiaalüürimaja rajamine Tüve tänavale (1 miljonit eurot), spordipargi teenushoone (olmemaja) rajamine (1 miljonit eurot), Tulbi tn (Viljandi mnt-Veeriku) rekonstrueerimine (1 miljonit eurot).

Finantsseis

Põhitegevuse tulem on 4 miljonit eurot. See suunatakse investeringuteks. Eesmärk on tulemit oluliselt suurendada investeerimisvõimekuse parandamiseks ning laenukohustuste kasvu pidurdamiseks.

Eelarve tulem on -46 miljonit eurot. Eesmärk on jõuline liikumine eelarvetasakaalu suunas.

Netovõlakoormus suureneb 71%-le põhitegevuse tuludest ehk 169 miljoni euroni.

Intressikulud on 8,5 miljonit eurot.

Likviidsete varade maht väheneb 16 miljonit eurot. Eesmärk on hoida piisavat likviidsete varade mahtu, et tagada likviidsus ja maksevõime.